

Brygida Klemens

Współpraca władz samorządowych i przedsiębiorców a tworzenie podstaw inicjatyw klastrowych

Ekonomiczne Problemy Usług nr 45, 287-297

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Brygida Klemens¹

WSPÓŁPRACA WŁADZ SAMORZĄDOWYCH I PRZEDSIĘBIORCÓW A TWORZENIE PODSTAW INICJATYW KLASTROWYCH

Wprowadzenie

Jednym z zadań samorządu terytorialnego jest zwiększanie atrakcyjności inwestycyjnej poszczególnych układów lokalnych poprzez prowadzenie różnych aktywności, np. pozyskanie i utrzymanie inwestorów zewnętrznych oraz pobudzanie przedsiębiorczości inwestorów lokalnych. Jednym ze skutecznych działań realizujących ten cel jest współpraca władz samorządowych z przedsiębiorcami m.in. w zakresie uchwalania dokumentów strategicznych, konsultowania kluczowych decyzji dotyczących rozwoju biznesu, tworzenia klimatu dla rozwoju przedsiębiorczości itp.

Aby inicjatywa klastrowa miała możliwość powstania, a następnie rozwoju współdziałać muszą wszyscy aktorzy rozwoju lokalnego i regionalnego: przedsiębiorcy, władze samorządowe, jednostki badawczo-rozwojowe oraz instytucje wspierające przedsiębiorczość.

Na podstawie literatury przedmiotu wyodrębniono czynniki, które mają zastosowanie do rozwoju lokalnego i regionalnego oraz funkcjonowania inicjatyw klastrowych. Przedmiotem analizy jest ocena czynników w subiektywnym odczuciu przedsiębiorców oraz władz samorządowych szczebla gminnego w województwie opolskim.

Celem artykułu jest ukazanie roli współpracy władz samorządowych z przedsiębiorcami w procesie tworzenia i rozwoju inicjatyw klastrowych oraz wskazanie rekomendacji dla działań pobudzających tą współpracę.

Rola współpracy i wzajemnego zaufania w funkcjonowaniu inicjatywy klastrowej

Od współpracy władz lokalnych z przedsiębiorcami w znacznej mierze zależy rozwój społeczno-gospodarczy układów lokalnych. Dzięki poprawnym relacjom korzyści mogą odnieść wszyscy aktorzy życia lokalnego².

¹ Mgr inż., asystent, Katedra Polityki Regionalnej, Wydział Zarządzania i Inżynierii Produkcji, Politechnika Opolska.

² K. Krajewski, J. Śliwa (red.), *Lokalna przedsiębiorczość w Polsce. Uwarunkowania rozwoju*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2004, s. 59.

W przypadku klastrów, aby można było mówić o prawidłowo funkcjonującej inicjatywie, musi istnieć partnerstwo i współpraca pomiędzy samymi przedsiębiorcami, ale także pomiędzy przedstawicielami biznesu, a przedstawicielami świata nauki i badań oraz administracją publiczną. Te trzy składowe tworzą model potrójnej heliksy³ (*Triple helix*).

Efektywnie funkcjonująca inicjatywa klastrowa może przynieść spore korzyści w aspekcie wzrostu wzajemnego zaufania partnerów (kapitał społeczny), poprzez liczne formalne i nieformalne spotkania⁴. Bez wzajemnego zaufania nie może być mowy o partnerstwie w interesach. Natomiast dopiero wzajemne zaufanie umożliwia tworzenie sieci współpracy, założenie i rozwój inicjatywy klastrowej. Kapitał społeczny umożliwia przedsiębiorcom dostęp do specjalistycznej wiedzy, wymiany doświadczeń i korzystania z dobrych praktyk innych przedsiębiorców⁵.

W przypadku zaufania do polityki władz lokalnych inwestor chętniej podejmie decyzję lokalizacyjną i inwestycyjną, a władze gminy zyskać mogą partnera w rozwoju lokalnym. Przedsiębiorca płacąc podatki wpływa na kształt budżetu i wydatków budżetowych, gdyż większe podatki równoznaczne są z większą liczbą środków na inwestycje. Dodatkowo, inwestor zapewnia miejsca pracy, co może wpływać na zmniejszenie bezrobocia lub ograniczenie emigracji zarobkowej.

Menadżerowie klastrów wskazują brak wzajemnego zaufania jako podstawową barierę w tworzeniu i rozwoju inicjatyw klastrowych. Nie jest to problem tylko inicjatyw polskich⁶, ale tendencja ogólna⁷. Problem braku zaufania pomiędzy przedsiębiorcami znalazł swoje odzwierciedlenie również w dokumentach na szczeblu centralnym. Wskazuje się m.in. na: ustanowienie efektywnego partnerstwa publiczno-prywatnego, stworzenie warunków do współpracy sieciowej, dostosowanie publicznej sfery B·R do potrzeb gospodarki w celu zwiększenia efektywności współpracy⁸. Zalecenia te wynikają m.in. z niskiej skłonności do współpracy polskich przedsiębiorstw oraz uczestnictwa w zrzeszeniach lub organizacjach przedsiębiorców⁹.

Brak wzajemnego zaufania wynikać może z obawy przedsiębiorców przed wpływem z firm wiedzy ukrytej, która czasem jest dorobkiem kilku pokoleń lub przed utratą wykwalifikowanych pracowników.

Wśród korzyści z funkcjonowania inicjatyw klastrowych wymienia się transfer wykwalifikowanych zasobów pracy oraz tworzenie firm odpryskowych¹⁰. Przedsiębiorca, zamierzający przystąpić do struktury klastrowej, kwestię tę może rozpatrywać w ka-

³ M. Maciejczak, R. Muniak, *Zastosowanie koncepcji potrójnej heliksy w tworzeniu narzędzi informatycznych dla sektora publicznego*, X Jubileuszowa Konferencja Komputerowo Zintegrowane Zarządzanie, Zakopane 15-17.01.2007.

⁴ S. Szultki (red.), *Klasy: Innowacyjne wyzwanie dla Polski*, IBnGR, Gdańsk 2004, s. 11.

⁵ K. Helfner, B. Klemens, *Powstawanie klastrów – szanse i zagrożenia. Inicjatywy oddolne a inicjatywy odgórne*, [w:] E. Bojar, J. Stachowicz (red.), *Sieci proinnowacyjne w zarządzaniu regionem wiedzy*, Politechnika Lubelska, Lublin 2008, s. 7.

⁶ Wywiad z menadżerem Śląskiego Klastra Drzewnego, czerwiec 2008; Wywiad z menadżerem klastra *Kraina Mlekiem i Miodem Płynąca*, lipiec 2008.

⁷ 8. Seminarium Europejskiej Akademii Regionów *Klasy Regionalne. Rozwój i organizacja*, Nadrenia-Palatynat, Niemcy, 02-06.06.2008 r.

⁸ Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007-2013, Ministerstwo Gospodarki, 2006, s. 50.

⁹ M. Juchnicka, *Polityka rozwoju klastrów w województwach Polski Wschodniej*, [w:] B. Plawgo (red.), *Klasy gospodarcze jako czynnik rozwoju regionu*, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, Łomża 2008, s. 62.

¹⁰ M.in. A. Rybińska, A. Tokaj-Krzewska (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2001-2002*, PARP, Warszawa 2003, s. 219-220.

tegoriach problemu. W dobie braku fachowców na rynku pracy (np. z powodu zamykania szkół zawodowych lub emigracji zarobkowej) wyspecjalizowany pracownik często jest podstawą dobrze prosperującej firmy. Sytuacja, w której konkurencja odbiera przedsiębiorcy wyszkoloną i wykwalifikowaną za jego pieniądze siłę roboczą musi prowokować konflikty. Rozwiązaniem tej sytuacji mogą być podpisywane w ramach inicjatywy klastrowej umowy, które obejmować mogą zarówno kwestie pracownicze, jak również patenty i wiedzę ukrytą.

Bardzo ważnym zadaniem jest więc budowanie kapitału społecznego wśród uczestników klastrow. Zalecane jest przeznaczyć na to zadanie zasoby w projektach wspierających klastering. Do innych działań mających pozytywny wpływ na budowanie kapitału społecznego w ramach inicjatywy klastrowej zaliczyć należy autentyczne zaangażowanie władz publicznych i jednostek B+R w jej rozwój.

Z przeprowadzonych badań oraz z literatury przedmiotu jasno wynika, iż władze publiczne oraz jednostki B+R powinny zaangażować się w tworzenie lub funkcjonowanie inicjatywy klastrowej. Nie zawsze wymagany jest udział już na etapie tworzenia koncepcji inicjatywy klastrowej, jak w przypadku inicjatyw odgórnych, ale na dalszym etapie już tak. Wynika to z samej definicji klastra i dotyczy, zarówno inicjatywy odgórnej, jak też oddolnej¹¹. W drugim przypadku, wszystkie składowe *Triple helix* powinny dołączyć do inicjatywy w momencie, gdy rozwinie się ona na tyle lub też utknie w takim punkcie, w którym przedsiębiorcy sami nie są w stanie sobie poradzić. Często władze publiczne i jednostki B+R stają się np. odbiorcami usług lub wyrobów klastra¹² lub też nadają kierunek jego rozwojowi. Przedsiębiorcy pozostawieni bez wsparcia innych uczestników struktury mogą nie podoląć zadaniu, jakim jest sprawne funkcjonowanie inicjatywy. Prowadzenie własnej firmy wymaga wiele czasu i wysiłku, jeśli dochodzi do tego dodatkowa czynność, np. prowadzenie inicjatywy klastrowej, zazwyczaj odbywa się to kosztem funkcjonowania firmy.

Przykład Klastra Poligraficznego z Wielkopolski jako inicjatywy oddolnej nawiązującej współpracę z władzami samorządowymi

Klaster Poligraficzny z Wielkopolski jest inicjatywą oddolną przedsiębiorców¹³. Struktura rozpoczęła działalność we wrześniu 2006 roku. Obszar funkcjonowania klastra to trzy powiaty. Członkami klastra są tylko przedsiębiorcy, brak zewnętrznych specjalistów (z wyjątkiem szkoleń). Menadżerem klastra jest jeden z przedsiębiorców działających w jego strukturach. Do podstawowych celów klastra należy m.in.: współpraca wewnątrzklastrowa, stymulowanie rozwoju firm (poprzez wdrażanie innowacji), zdobywanie nowych rynków, większe zyski członków klastra.

¹¹ Więcej na temat inicjatyw odgórnych i oddolnych oraz korzyści dla przedsiębiorców z funkcjonowania w strukturach klastrowych w: K. Heffner, B. Klemens, *Powstawanie klastrow – szanse i zagrożenia. Inicjatywy oddolne a inicjatywy odgórne*, [w:] E. Bojar, J. Stachowicz (red.), *Sieci promowacyjne w zarządzaniu regionem wiedzy*, Politechnika Lubelska, Lublin 2008, s. 5–18; K. Heffner, B. Klemens, *Funkcjonowanie inicjatyw klastrowych jako czynnik rozwoju przedsiębiorczości w regionie*, [w:] S. Korenik, Z. Przybyła (red.), *Współczesne problemy polityki ekonomicznej*, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Jelenia Góra 2008, s. 147–156.

¹² Np. Morawsko-Śląski Klaster Drzewny negocjuje z władzami gmin i miast, że drewno jako przyjazny środowisku i ekologiczny produkt może być wykorzystywane również w budownictwie komunalnym.

¹³ C. Głowska, *Samooorganizacja przedsiębiorstw*, 8. Seminarium Europejskiej Akademii Regionów *Klaster Regionalne. Rozwój i organizacja*, Nadrenia-Palatynat, Niemcy, 02.06.06.2008 r.

Proces werbowania do struktury klasztornej nie był łatwy, głównie z powodu braku zaufania pomiędzy przedsiębiorcami oraz problemami z przekonaniem do dodatkowych korzyści płynących z uczestnictwa w inicjatywie. Jak zauważył menadżer klastra, najważniejsze jest zaufanie pomiędzy członkami inicjatywy i nad tym zagadnieniem pracował najintensywniej, głównie poprzez liczne formalne i nieformalne spotkania (m.in.: regularne codzienniegodniowe spotkania w celu np. wypracowania logo klastra; organizowanie spływów kajakowych, w których uczestniczą również rodziny członków klastra; święto Dzień Drukarza).

Pomimo, iż klastrer działa sprawnie, a przedsiębiorcy są zaangażowani w jego rozwój, to jednak w procesie rozwoju inicjatywy członkowie klastra zaczęli odczuwać brak zaangażowania przedstawicieli władz publicznych oraz sektora nauki i edukacji. Członkowie inicjatywy napisali list intencyjny, który przedstawili do asygnowania samorządom i instytucjom okołobiznesowym. Przedstawiciele JST przyglądają się póki co poczynaniom klastra, ale sami nie są zaangażowani w jego rozwój.

Do zwieńczonych sukcesem działań menadżera klastra, których celem było nawiązanie współpracy z potencjalnymi członkami inicjatywy zaliczyć można: wynegocjowanie z dyrektorem szkoły nowych kierunków szkoleń związanych z działalnością klastra oraz umieszczenie informacji o inicjatywie na portalach samorządowych. Wystosowano również listy intencyjne do uczelni wyższych, aby pogłębiać wiedzę na temat funkcjonowania Klastra Poligraficznego np. poprzez pisanie prac licencjackich i magisterskich.

W literaturze przedmiotu podkreśla się, iż pobudzanie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw wymaga współpracy nauki z przemysłem, głównie chodzi o dostosowanie kierunków badań sfery B+R oraz form kształcenia do potrzeb gospodarki¹⁴. Nie do przecenienia jest więc inicjatywa wychodząca ze strony samych przedsiębiorców.

Podany przykład pokazuje, iż nawet inicjatywa *stricte* oddolna w pewnym momencie funkcjonowania próbuje nawiązać współpracę z instytucjami publicznymi i przedstawicielami nauki po to, aby się w pełni rozwijać.

Działania władz lokalnych w województwie opolskim pobudzające przedsiębiorczość i wspierające współpracę z przedsiębiorcami

Na poziomie gminy, konieczna jest współpraca z aktorami życia lokalnego, tworzenie klimatu partnerstwa, współpracy i otwartości. Efektem tych działań powinno stać się określenie lokalnego profilu gospodarczego, wspólnych celów rozwoju i wspólna praca przy ich osiągnięciu¹⁵. Działaniem budującym wzajemne zaufanie pomiędzy władzami publicznymi, a przedsiębiorcami może być konsultowanie kluczowych decyzji dotyczących rozwoju z przedstawicielami lokalnego biznesu.

Wśród gmin województwa opolskiego przeprowadzono w 2008 r. badanie na temat rozpoznania warunków do inwestowania oraz oceny warunków do rozwoju

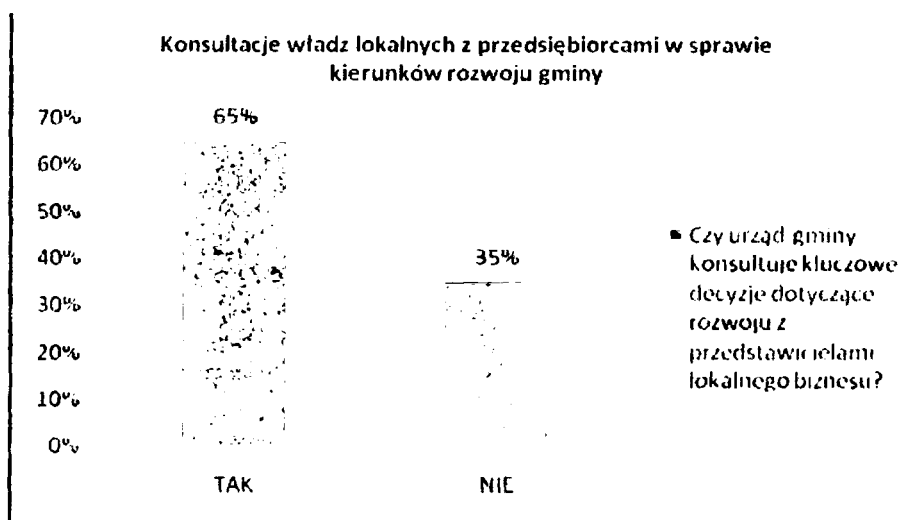
¹⁴ E. Wojnicka, *Współpraca w procesie innowacyjnym w Unii Europejskiej*, „Wspólnoty Europejskie” 2003, nr 4 (139), s. 55.

¹⁵ A. Nowakowska, *Instrumenty promowania i wspierania przedsiębiorczości na poziomie gminy*, [w:] A. Jewtuchowicz (red.), *Środowisko przedsiębiorczości, innowacje a rozwój terytorialny*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1997, s. 21.

inwestycji w regionie. Analizą objęto wszystkie gminy regionu, a wyniki przedstawiają zarówno subiektywne odczucia włodarzy gmin (71 gmin), jak również subiektywne odczucia przedsiębiorców (146 przedsiębiorców z terenu całego województwa opolskiego).

Jak wynika z przeprowadzonych badań w 2/3 badanych gmin władze konsultują kluczowe decyzje związane z rozwojem gminy z przedsiębiorcami (wykres 1).

Jeśli jednak chodzi o jakość tych konsultacji sytuacja nie wygląda zbyt dobrze. Włodarze gmin uzupełniali swoją wypowiedź stwierdzeniem, iż konsultacje z przedsiębiorcami odbywają się w momencie, gdy uchwalane są dokumenty strategiczne, np. strategia rozwoju gminy. Jeśli wziąć pod uwagę fakt, iż strategia rozwoju uchwalana jest np. raz na 10 lat, to częstotliwość konsultacji z przedsiębiorcami nie przedstawia się imponująco.

Wykres 1. Czy władze lokalne konsultują kluczowe decyzje dotyczące rozwoju z przedstawicielami lokalnego biznesu?

Źródło: Opracowanie własne autorów na podstawie badań przeprowadzonych w ramach grantu *Znaczenie regionalnych warunków inwestowania w procesie lokalizacji inwestycji* (Nr N11401731/3232), Politechnika Opolska, Opole 2008. Badanie finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

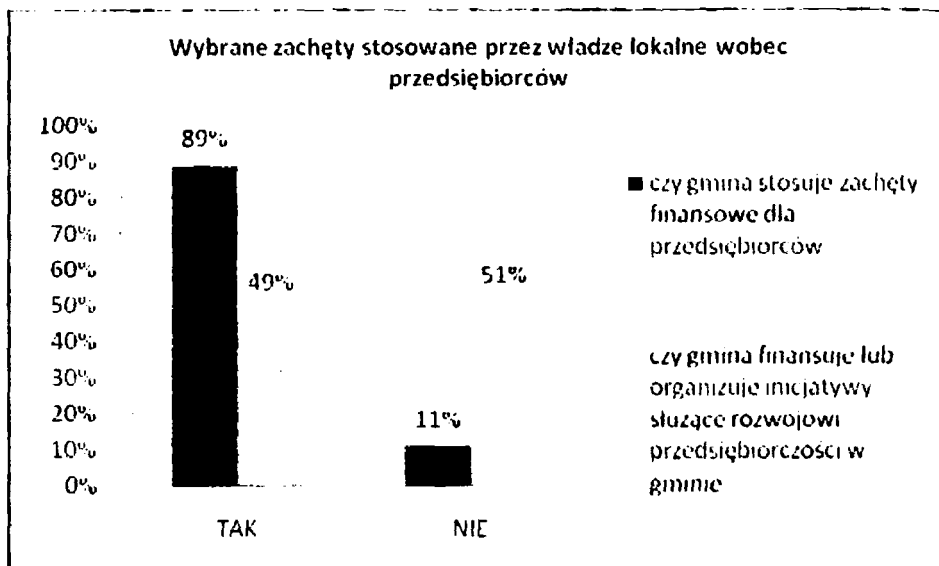
Niektóre urzędy gmin organizują coroczne spotkania z przedstawicielami lokalnego biznesu i poruszają na nich kwestie dotyczące bezpośrednio przedsiębiorców. Zdarzają się spotkania z przedsiębiorcami raz na kwartał (w przypadku dwóch gmin). Część włodarzy wskazywała comiesięczne posiedzenia Rady Gminy i zebrania wiejskie jako miejsca, w których poruszane są sprawy przedsiębiorczości. Najczęściej jednak dominowały odpowiedzi: „w razie potrzeby” lub „kiedy przedsiębiorca zgłosi się do urzędu”.

Z przeprowadzonych badań wynika więc, iż włodarze gmin wykazują raczej postawę pasywną jeśli chodzi o konsultowanie z przedsiębiorcami kluczowych dla rozwoju gminy kwestii. Sami włodarze podnosząc kwestię organizowania spotkań z przedstawicielami biznesu podkreślali, iż ich odzew i uczestnictwo było raczej słabe, co zniechęca do dalszych działań.

Wśród samych przedsiębiorców objętych próbą badawczą zdarzały się zarówno bardzo pozytywne, jak i bardzo negatywne opinie nt. współpracy z władzami samorządowymi. Przedsiębiorcom zależy na tym, aby ich uwagi dotyczyły kształtu polityki gminy zostały wysłuchane i w miarę możliwości zrealizowane. Przedsiębiorcy chcą mieć poczucie, że są traktowani jak partnerzy w rozwoju gminy i regionu, natomiast zazwyczaj czują się jedynie płatnikami podatków.

Jakość obsługi w urzędach została wskazana jako jeden z głównych czynników utrudniających rozpoczęcie działalności gospodarczej (51% przedsiębiorców wskazało, iż czynnik ten utrudniał rozpoczęcie i prowadzenie działalności gospodarczej). Mimo, iż przedsiębiorcy wskazywali na stopniową poprawę w tym zakresie, to jednak zaznaczali, że następuje ona zbyt wolno w stosunku do ich oczekiwań¹⁶.

W przypadku stosowania przez opolskie władze lokalne zachęt pobudzających przedsiębiorczość mieszkańców i inwestorów, sytuacja przedstawia się dobrze (wykres 2). Zwłaszcza w zakresie zachęt finansowych lokalny biznes może liczyć na wsparcie. Blisko 90% urzędów gmin stosuje zachęty finansowe dla przedsiębiorców. Spośród tych urzędów w 1/3 rokrocznie obniżane są górne stawki podatkowe w podatkach i opłatach lokalnych, co wskazuje na stabilność przyjętej polityki fiskalnej. Natomiast w 38% gmin stosujących zachęty finansowe wykorzystuje się ulgi i umorzenia uznaniowe.

Wykres 2. Skuteczność stosowania przez władze lokalne zachęt wobec przedsiębiorców.

Źródło: Opracowanie własne autorów na podstawie badań przeprowadzonych w ramach grantu *Znaczenie regionalnych warunków inwestowania w procesie lokalizacji inwestycji* (Nr N11401731/3232), Politechnika Opolska, Opole 2008. Badanie finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Jeśli chodzi o organizowanie i finansowanie przez władze lokalne inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości w gminie, to w ponad połowie urzędów zada

¹⁶ K. Heffner, B. Klemens, *Funkcjonowanie inicjatyw klastrowych jako czynnik rozwoju...*, s. 149-151.

nie to nie jest realizowane. Samorządy wskazywały, iż w świetle przepisów prawa nie są obligowane do realizacji takich aktywności, gdyż w tym celu powołane są inne jednostki, np. Opolskie Centrum Rozwoju Gospodarki, Powiatowe Urzędy Pracy, czy też lokalne grupy działania. W rozumieniu urzędników ich zadaniem jest informowanie lokalnej społeczności o poczynaniach tych jednostek i to właśnie czynią.

Część włodarzy gmin pojmuje swoje zadania bardziej elastycznie i czuje się prawdziwymi gospodarzami powierzonego obszaru. Regularnie organizowane są szkolenia dla osób chcących założyć działalność gospodarczą lub dla osób chcących przekwalifikować się np. z branży rolnej do branży usługowej. Najbardziej popularną tematyką szkoleń jest pozyskiwanie środków unijnych. Niektóre urzędy organizują targi przedsiębiorczości (np. Strzelce Opolskie), nawet o charakterze międzynarodowym (Głubczyce). Udostępniają pomieszczenia na konferencje, które dotyczą rozwoju kluczowych branż w gminie (m.in. Głuchołazy), a nawet organizują specjalne programy, jak w przypadku gminy Prószków – „O biznesie przy kawie”.

Czy brak inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości w gminie jest winą jedynie włodarzy i urzędników? Część samorządowców zniechęcona brakiem odzewu mieszkańców i przedsiębiorców nie organizuje już tego typu działań. Z drugiej strony, przedsiębiorcy wskazują, iż oferowane im szkolenia i spotkania nie dotyczą sfery ich zainteresowań. Oczekiwania przedsiębiorców i oferty urzędów mijają się ze sobą. Problem ten rozwiązać można za pomocą otwartego dialogu ze strony wszystkich uczestników rozwoju lokalnego.

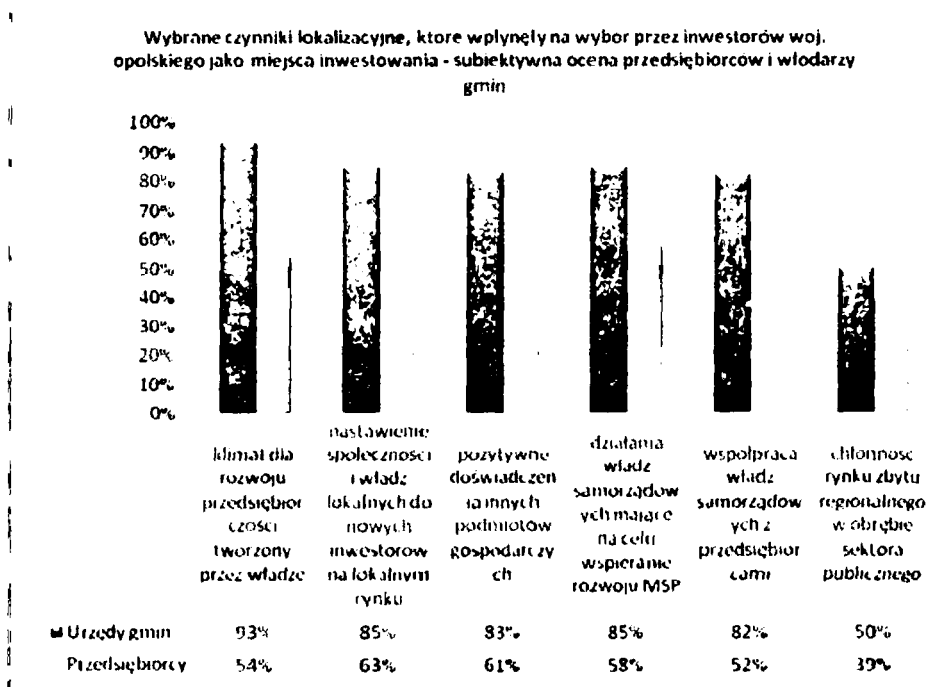
Analizie poddane zostały również wybrane czynniki lokalizacyjne, które wpłynęły na wybór przez inwestorów województwa opolskiego jako miejsca inwestowania. Odpowiedzi przedstawiono na wykresie 3. Ukazują one subiektywne odczucie przedsiębiorców ale również włodarzy gmin. Każdy z czynników oceniany był pod kątem tego, czy w procesie lokalizacyjnym odgrywa „bardzo ważną rolę”, „ważną rolę”, „mniej ważną rolę”, czy też jest bez znaczenia. Przedstawione wyniki ukazują sumę odpowiedzi „bardzo ważna” i „ważna” rola.

Nietrudno zauważyć, iż czynniki wskazane przez włodarzy gmin jako niezwykle istotne w procesie lokalizacyjnym, oceniane są przez przedsiębiorców zdecydowanie chłodniej. Spośród 29 czynników analizowanych w badaniu, te z nich, które dotyczą ogólnie pojmowanego klimatu proinwestycyjnego w gminie ocenione zostały przez władze lokalne niezwykle wysoko, m.in.: klimat dla rozwoju przedsiębiorczości stworzony przez władze (93% odpowiedzi jako „bardzo ważne” lub „ważne”), działania władz samorządowych mające na celu wspieranie rozwoju MŚP, nastawienie społeczności i władz lokalnych do nowych inwestorów na lokalnym rynku (po 85%), pozytywne doświadczenia innych podmiotów gospodarczych (83%), współpraca władz samorządowych z przedsiębiorcami (82%).

Dla przedsiębiorców natomiast zdecydowanie ważniejsze były takie czynniki jak: cena gruntów lub opłaty dzierżawne (77% odpowiedzi jako „bardzo ważne” lub „ważne”), dostępność transportowa (75%), infrastruktura komunalna (68%), rezerwy terenów nadających się do lokalizacji inwestycji (67%), istniejąca baza produkcyjna (65%)¹⁷.

¹⁷ B. Klemens, *Czynniki zwiększające możliwości inwestycyjne regionu opolskiego zależne od administracji samorządowej*, [w:] R. Niedzielski (red.), *Opolskie atrakcyjna dla inwestorów – atuty regionu*, PIN Instytut Śląski w Opolu, Opole 2008, s. 98–111.

Spośród czynników wskazanych przez władze lokalne jako bardzo ważne, uznanie przedsiębiorców zyskało nastawienie społeczności i władz lokalnych do nowych inwestorów na lokalnym rynku (63%) oraz pozytywne doświadczenia innych podmiotów gospodarczych (61%). Nieco gorzej oceniono działania władz samorządowych wspierających rozwój MSP (58%).

Wykres 3. Ocena ważności wybranych czynników lokalizacyjnych w subiektywnym odczuciu przedsiębiorców i władze gmin.

Źródło: Opracowanie własne autorów na podstawie badań przeprowadzonych w ramach grantu *Znaczenie regionalnych warunków inwestowania w procesie lokalizacji inwestycji* (Nr N11401731/3232), Politechnika Opolska, Opole 2008. Badanie finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Widać więc, iż władze gmin rozumieją, jak ważne są same działania zmierzające do pobudzenia przedsiębiorczości. Nieco chłodniejsza ocena przedsiębiorców może wskazywać na realizację tych działań. Przedsiębiorcy przyzwyczaili się do tego, że rozwijać firmę muszą sami. Samorządy ze swej strony coraz jaśniej widzą, iż przedsiębiorców należy traktować jak partnerów i starają się wyjść im naprzeciw.

Podsumowanie

W dobie globalizacji inicjatywy klastrowe mogą stać się enklawami dla firm lokalnych¹⁸. Mogą pomóc ochronić lokalny biznes przed upadkiem, a lokalny rynek

¹⁸ Por. B. Klemens, *Tereny inwestycyjne jako instrument wspierania przedsiębiorczości i struktur klastrowych w ujęciu regionalnym*, [w:] K. Malik (red.), *Monitorowanie rozwoju regionu – wymiar społeczny, gospodarczy, środowiskowy*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole 2008; M. Gorynia, B. Jankowska, *Klasy i międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2008, s. 167.

pracy przed załamaniem. Uczestnikami inicjatyw klastrowych, jakie powstały i potencjalnie mogą powstać w województwie opolskim są w przeważającej części lokalne firmy mikro, małe i średnie. Tacy przedsiębiorcy, dzięki swoim związkom z regionem, z miejscem zamieszkania wykazują przywiązanie do lokalnego rynku. Warto otoczyć ich szczególnym wsparciem.

Czynnik lokalizacyjny jakim jest współpraca władz lokalnych z przedsiębiorcami oceniony został przez władze jako niezwykle istotny w procesie lokalizacyjnym (82% odpowiedzi jako „bardzo ważny” lub „ważny” czynnik). Stoi to w sprzeczności z działaniami władz np. w zakresie konsultowania z przedsiębiorcami kluczowych dla rozwoju gminy decyzji lub też z organizowaniem inicjatyw służących rozwojowi przedsiębiorczości w gminie. Władze lokalne wskazują brak odzewu mieszkańców i przedsiębiorców jako czynnik zniechęcający do organizacji tego typu działań. Z drugiej strony, przedstawiciele biznesu wskazują, iż oferowane im szkolenia i spotkania nie są dla nich szczególnie atrakcyjne, gdyż nie wnoszą zbyt wiele lub dotyczą spraw dla nich mniej istotnych. Oczekiwania przedsiębiorców i oferty urzędów mijają się ze sobą. Problem ten rozwiązać można za pomocą otwartego dialogu ze strony wszystkich uczestników rozwoju lokalnego.

W przypadku inicjatywy klastrowej, aby można było mówić o prawidłowym jej funkcjonowaniu, musi istnieć partnerstwo i współpraca pomiędzy samymi przedsiębiorcami, ale także pomiędzy przedstawicielami biznesu, a przedstawicielami świata nauki i badań oraz administracją publiczną.

Inicjatywie klastrowej zawsze powinno towarzyszyć wsparcie władz publicznych. Najlepszym rozwiązaniem jest inicjatywa oddolna z odgórnym wsparciem władz publicznych – jest woła samych przedsiębiorców, którzy czują się odpowiedzialni za swoją decyzję przystąpienia do inicjatywy, a z drugiej strony jest dyskretne wsparcie władz, np. w formie promocji inicjatywy (o inicjatywie powinno mówić się wszędzie, gdzie jest to tylko możliwe, a logo inicjatywy powinno znajdować się na stronach internetowych JST), doradztwa prawnego, oddelegowania urzędnika do obsługi inwestorów, milej i kompetentnej obsługi inwestorów, kojarzenia firm lokalnych. Władze lokalne mogą stworzyć platformę wymiany informacji dla firm z poszczególnych układów lokalnych, np. umieszczając na swojej stronie WWW w zakładce „dla przedsiębiorców” z jednej strony ofertę inicjatywy klastrowej, a z drugiej strony poszczególnych firm z gminy lub powiatu. Przy tych działaniach należy jednak pamiętać, aby odbywały się one jawnie, tak aby nie mogły zaistnieć przesłanki do podejrzeń o korupcję lub stronniczość władz.

Literatura

1. Gorynia M., Jankowska B., *Klustry a międzynarodowa konkurencyjność i internacjonalizacja przedsiębiorstwa*, Difin, Warszawa 2008.
2. Heffner K., Klemens B., *Funkcjonowanie inicjatyw klastrowych jako czynnik rozwoju przedsiębiorczości w regionie*, [w:] S. Korenik, Z. Przybyła Z. (red.), *Współczesne problemy polityki ekonomicznej*, Uniwersytet Ekonomiczny we Wrocławiu, Jelenia Góra 2008.
3. Heffner K., Klemens B., *Powstawanie klastrow – szanse i zagrożenia. Inicjatywy oddolne a inicjatywy odgórne*, [w:] E. Bojar, J. Stachowicz (red.), *Siećce proinnowacyjne w zarządzaniu regionem wiedzy*, Politechnika Lubelska, Lublin 2008.

4. Juchnicka M., *Polityka rozwoju klastrów w województwach Polski Wschodniej*, [w:] B. Plawgo (red.), *Klasy gospodarcze jako czynnik rozwoju regionu*, Państwowa Wyższa Szkoła Informatyki i Przedsiębiorczości w Łomży, Łomża 2008.
5. *Kierunki zwiększania innowacyjności gospodarki na lata 2007–2013*, Ministerstwo Gospodarki, 2006.
6. Szultki S. (red.), *Klasy. Innowacyjne wyzwanie dla Polski*, IBnGR, Gdańsk 2004.
7. Klemens B., *Czynniki zwiększające możliwości inwestycyjne regionu opolskiego zależne od administracji samorządowej*, [w:] R. Niedzielski (red.), *Opolskie atrakcyjna dla inwestorów – atuty regionu*, PIN Instytut Śląski w Opolu, Opole 2008.
8. Klemens B., *Tereny inwestycyjne jako instrument wspierania przedsiębiorczości i struktur klastrów w ujęciu regionalnym*, [w:] K. Malik (red.), *Monitorowanie rozwoju regionu – wymiar społeczny, gospodarczy, środowiskowy*, Wydawnictwo Instytut Śląski, Opole 2008.
9. Krajewski K., Śliwa J. (red.), *Lokalna przedsiębiorczość w Polsce. Uwarunkowania rozwoju*, Uniwersytet Warszawski, Warszawa 2004.
10. Maciejczak M., Muniak R., *Zastosowanie koncepcji potrójnej heliksy w tworzeniu narzędzi informatycznych dla sektora publicznego*, X Jubileuszowa Konferencja Komputerowo Zintegrowane Zarządzanie, Zakopane 15–17.01.2007.
11. Nowakowska A., *Instrumenty promowania i wspierania przedsiębiorczości na poziomie gminy*, [w:] A. Jewtuchowicz (red.), *Środowisko przedsiębiorczości, innowacje a rozwój terytorialny*, Uniwersytet Łódzki, Łódź 1997.
12. Rybińska A., Tokaj-Krzewska A. (red.), *Raport o stanie sektora małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce w latach 2001–2002*, PARP, Warszawa 2003.
13. Wojnicka E., *Współpraca w procesie innowacyjnym w Unii Europejskiej*, „Wspólnoty Europejskie”, kwiecień 2003, nr 4 (139).

Inne źródła

1. Ósme Seminarium Europejskiej Akademii Regionów *Klasy Regionalne, Rozwój i organizacja*, Nadrenia-Palatynat, Niemcy, 02–06.06.2008 r.
2. Główka C., *Samoorganizacja przedsiębiorstw*, 8. Seminarium Europejskiej Akademii Regionów *Klasy Regionalne, Rozwój i organizacja*, Nadrenia-Palatynat, Niemcy, 02–06.06.2008 r.
3. Grant *Znaczenie regionalnych warunków inwestowania w procesie lokalizacji inwestycji* [Nr N11401731/3232], Politechnika Opolska, Opole 2008. Badanie finansowane ze środków Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.
4. Wywiad z menadżerem Klastra Kraina Mlekiem i Miodem Płynącym, lipiec 2008.
5. Wywiad z menadżerem Śląskiego Klastra Drzewnego, czerwiec 2008.

Summary

COOPERATION BETWEEN PUBLIC ADMINISTRATION AND ENTREPRENEURS AND CLUSTER DEVELOPMENT

Cluster structures became an important factor in the process of increase of investment attractiveness of regions. In some cases cluster structures should become a peculiar „flywheel” of regional development. Effectively functioning cluster initia-

tives generate a number of benefits for cluster members themselves, for cooperating firms and for region including its inhabitants.

To make more attractive for investment a self-government of small and economically weakened region have to support and make easier development of SME. It is known that SME are effective in initiation of different forms of entrepreneurship. Particular role in this process is played by public administration. It has a task to support initiatives making „climate” to development of entrepreneurs and initiating creation of clusters.

Paper is an attempt at recommendation for cluster supporting policy and role of cooperation between public administration and entrepreneurs.